

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему: «Морфологічна будова слів в англійській та українській мовах»

Студентки групи МЛа 06-20
факультету германської філології
денної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
ПБ Савки Анни Василівни

Науковий керівник:
доцент Субота Сергій Володимирович

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Chair of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

Morphological structure of words in English and Ukrainian languages

ANNA SAVKA

Group LLe 06-20

Germanic Philology Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof. Serhii Volodymyrovych Subota

PhD (Linguistics)

Kyiv 2023

Зміст

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ СЛІВ.

1.1. Основні поняття морфології.

1.2. Словотворення в українській та англійській мовах.

Висновки до Розділу 1

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ СЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ.

2.1. Префіксальні утворення.

2.2. Суфіксальні утворення.

2.3. Префіксально-суфіксальні утворення.

2.4. Безафіксні утворення.

2.5. Складені слова.

Висновки до Розділу 2

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Список використаної літератури

ДОДАТКИ

ВСТУП

Для написання даної курсової роботи було обрано тему „Морфологічна будова слів в українській та англійських мовах”, яка є досить актуальною з огляду на те, що мови постійно розвиваються, збагачуються новими словами. Щоб поглибити знання з теорії та практики мов і була обрана тема, яка стосується одного з найактуальніших питань будь-якої мови — збагачення мови засобами словотвору. Дана курсова робота охоплює як теоретичні, так і практичні сторони питання.

Морфологія - це розділ лінгвістики, який вивчає структуру слів та їхні граматичні категорії. Морфологічна будова слів є важливим елементом вивчення будь-якої мови, оскільки це дозволяє зрозуміти, як слова утворюються та як вони функціонують у мові.

У даній курсовій роботі було проведено порівняльний аналіз морфологічної будови слів-іменників в українській та англійській мовах. Було досліджено такі способи словотворення як суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний, безафіксний та складені слова, та продемонстровано прикладами із тлумачних словників.

Метою даної курсової роботи є розширення знань про морфологічну будову слів в українській та англійській мовах, а також порівняльний аналіз цих мов.

Дана тема **актуальна** тим, що у мові постійно з'являються нові слова, тому виникає потреба у їх дослідженні та детальному розгляді їх засобів утворення. Ця тема буде актуальною доти, доки буде існувати і розвиватись мова.

Об'єктом дослідження даної курсової роботи є засоби словотвору в сучасній українській та англійській мовах, їх функціонування і використання для утворення нових слів.

РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ СЛІВ.

1.1. Основні поняття морфології.

Для постійного оновлення, збагачення і розвитку мови необхідним є безперервне поповнення її словникового запасу мовними новоутвореннями. Основними джерелами поповнення словникового складу сучасної англійської мови є різноманітні види морфологічного, синтаксичного та синтактико-морфологічного способів словотвору (Михальчук, 2013: 69).

Створення нових лексичних одиниць відбувається за певними словотворчими моделями, історично сформованими в мові. Морфема, на відміну від слова, не самостійна синтаксична одиниця, тобто в мові може вживатися тільки як компонент слова, і семантична одиниця. Носіями основного лексичного значення є морфемі кореневі, а носієм значення додаткового – афіксальні, які залежно від позиції в слові іменуються префіксами (стоять перед коренем) і суфіксами (займають позицію після кореня) (Пестушко, 2021: 207).

Слово можна охарактеризувати як основну одиницю мови. Об'єднуючи зміст і форму, слово складається з однієї або декількох морфем, кожна з яких складається з одного або декількох звуків або їх графічного відображення. Морфемі є значущими одиницями, але вони не існують окремо, вони завжди є частинами слів, тоді як слова можна використовувати як незалежне самостійне висловлювання. Морфемі – це найменші значущі одиниці, які можуть становити слова або частини слів. Вони є найменшими або мінімальними: морфемі – це атоми, які утворюють слова (Дацька, 2019: 138).

Морфемна структура слова — це закономірна єдність взаємопов'язаних складових частин його, розташованих у певній послідовності відповідно до ролі їх в організації слова як цілісної одиниці лексичного і граматичного рівнів мови. За значенням і роллю в будові слова морфемі поділяються на кореневі та афіксальні.

Коренева морфема є носієм поняттєвого змісту слова. Афіксальні морфеми є засобом вираження словотвірних і граматичних значень: 1) оформлення основи слова; 2) творення похідних у процесі деривації (словотвірного перетворення кореня) або граматичних форм у процесі граматичної модифікації кореня того самого слова (Плющ, 2010: 8).

Корінь — це основна, стрижнева морфема, що виражає загальне (поняттєве) лексичне значення слова (Плющ, 2010: 9).

Афікси - є носіями словотвірного і граматичного значень слова, слугують засобом творення похідних слів або вказують на відношення його до інших слів, виступаючи засобом творення форми того самого слова.

Префікс — морфема, що стоїть перед коренем, наприклад: прославитися, над-будова, на-земний.

Постфікс — це афікс, приставлений після кореня.

До постфіксів належать суфікс, флексія і власне постфікс.

Суфікс — це морфема, що займає місце відразу після кореня, поряд із ним, наприклад: співак, літ-н-ій, віт-а-ти.

Флексія, або закінчення, — це афікс, який займає кінцеву позицію в змінюваному слові, слугуючи показником синтаксичних відношень між пов'язаними словами в словосполученні і реченні.

Постфікс — це афікс, що знаходиться в абсолютному кінці слова, після закінчення і виконує словотвірну і граматичну роль.

Конфікс — це поєднання префікса і постфікса, які спільно функціонують у процесі словотворення.

Інтерфікс — це афікс, що стоїть між двома (або більше) основами у складних словах — композитах: лісостеп, овочесховище (Плющ, 2010: 12).

Словниковий склад мови постійно поповнюється новими словами. Поповнення відбувається двома шляхами: запозиченням з інших мов і словотворенням. Нові слова створюються відповідно до законів граматичної будови мови, за зразком вже наявних у мові слів і завжди оформляються як

певна частина мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник і т.д.) з усіма ознаками цієї частини мови (Пестушко, 2021: 207).

1.2. Словотворення в українській та англійській мовах.

Словотвір, або деривація (лат. *derivatio* — творення, відведення), — це розділ мовознавства, який вивчає слова за способами і засобами творення та їхню словотвірну структуру (Плющ, 2010: 22).

Розрізняють синхронний і діахронний словотвір. Синхронний (описовий) словотвір вивчає словотвірну структуру слів на будьякому конкретному етапі розвитку мови. Діахронний словотвір вивчає історію появи похідних слів на основі зіставлення різних періодів функціонування (Плющ, 2010: 23).

Основна одиниця словотворення – це твірна (словотвірна) основа – частина слова (слово чи частина слів словосполучення), від яких твориться похідне слово (Плющ, 2010: 24).

Залежно від матеріальних засобів вираження розрізняють морфологічні і неморфологічні способи словотвору.

До морфологічних належать усі способи творення простих слів за допомогою афіксальних морфем, а також творення складних складноскорочених слів.

Морфологічні способи словотвору поділяють на афіксальні, основоскладання та аббревіацію.

До афіксальних способів словотвору належать префіксальний, суфіксальний, постфіксальний, змішані — суфіксальнопрефіксальний, префіксально-постфіксальний, суфіксальнопостфіксальний, суфіксально-префіксально-постфіксальний та флексійний.

Префіксальний спосіб словотвору — це творення похідних слів за допомогою приєднання префікса: *казати* — *розказати*, *звичайний* — *надзвичайний*, *зелень* — *прозелень*.

Суфіксальний спосіб словотвору — це творення похідних слів приєднанням до твірної основи суфікса: *крига* — *криж-ин-а*, *криця* — *криц-ев-ий*, *ясний* — *ясн-і-ти*.

Нульова суфіксація є різновидом суфіксального словотвору. Специфіка її полягає в тому, що похідне слово моделюється на основі переведення твірної основи до іншої частини мови засобом нульового суфікса. Наприклад: *бігти* → *біг*, *ходити* → *хід*.

Суфіксально-префіксальний спосіб словотвору полягає в тому, що похідні слова утворюються одночасним приєднанням до твірної основи префікса й суфікса: *ліс* — *пролісок*, *нога* — *обніжок*, *робити* — *неробство*.

Суфіксально-постфіксальні дієслова творяться від іменних (прикметникових та іменникових) і дієслівних основ за допомогою постфікса *-ся*.

У творенні дієслів *суфіксально-префіксально-постфіксальним способом* беруть участь іменникові, прикметникові, числівникові, дієслівні основи, рідше — прислівникові, а також основи службових слів. Наприклад: *каблук* — *викаблучуватися*, *рука* — *заручитися* (Плющ, 2010: 31).

За наявністю чи відсутністю афіксів у складі словотвірних формантів способи словотворення поділяються на афіксальні і безафіксні. Якщо в складі словотвірного форманта є афікс, то відповідний спосіб словотворення називається афіксальним. Якщо ж у складі словотвірного форманта немає афіксів, то відповідний спосіб називається безафіксним (Капітан, 2007: 167).

Основоскладання, словоскладання та абрєвіація — різні типи складання основ, унаслідок чого виникають складні та складноскорочені слова: *двовіри*, *світловодолікарня*, *Дніпрогес*, *промтовари*.

Складання — це спосіб творення складних слів поєднанням двох або більше основ чи цілих слів або їх скорочень.

Основоскладання — це поєднання основ кількох слів за допомогою інтерфіксів *-о-*, *-е-* (*доброзичливий*, *працездатний*), *-и-*, *-ох-* (*триповерховий*, *двохатомний*).

Словоскладання — це поєднання двох слів або словоформ в одному складному слові (*салон-перукарня, вагон-ресторан*).

Абревіація відрізняється від осново- і словоскладання тим, що для творення слів використовуються усічені основи, наприклад: *профком, ЗМІ* (*засоби масової інформації*). Способом абревіації утворюються тільки іменники (Плющ, 2010: 34).

Тобто, в українській мові виділяють такі види словотворення: 1) суфіксальний (*ох-ну-ти*); 2) префіксальний (*пра-мова*); 3) постфіксальний (*навчити-ся*); 4) суфіксально-префіксальний (*при-береж-ний*); 5) суфіксально-постфіксальний (*кристал-ізувати-ся*); 6) суфіксально-префіксально-постфіксальний (*пере-морг-увати-ся*); 7) префіксально-постфіксальний (*на-їсти-ся*); 8) основоскладання (*водомер*); 9) словоскладання (*швидко – швидко, Івангород*); 10) абревіатурний (*ЗМІ*). Також існують 11) зрощення (*вельмишановний*); 12) семантичний (*“Таврія” – марка машини*); 13) універбаційний (*“Вечірка” – “Вечірній Київ”*); 14) конверсійний (*наречена*); 15) флективний (*Ярослава*); 16) акцентуаційний (*замок – замок*) (Капітан, 2007: 165).

В англійській мові виділяють способи словотворення за допомогою 1) словоскладання - *work* (*робота*) + *place* (*місце*) = *workplace* (*робоче місце*); 2) конверсії (зміна частини мови певного слова) - *to start* (*починати*) – *a start* (*початок*); 3) реверсії (видалення суфіксів і префіксів, які змінюють значення слова) - *impressive* (*вражаючий*) – *to impress* (*вражати*); 4) скорочення - *influenza* – *flu* (*грип*); абревіатури - *BRB* – *be right back* (*зараз повернусь*); 5) афіксації – суфіксальний, *headless* – *безголовий* (від *head* – *голова*); префіксальний, *a dress* – *to undress* (English Prime, 2023).

Висновки до Розділу 1

Отже, в українській та англійській мовах морфологічні способи словотвору відзначаються високою словотворчою активністю. Особливо слід наголосити на продуктивності таких процесів, як афіксація та складання основ. У морфологічних системах двох мов існують такі основні типологічні відмінності: в англійській мові більшість слів знаменних частин мови є одно-морфемними утвореннями, а в українській мові знаменні слова складаються з двох морфем – кореневої і афіксальної – і рідше трьох – кореневої, основотвірної, суфікса і афіксальної: місто – міський, весна – весні.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ СЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ.

2.1. Префіксальні утворення.

Серед англійських префіксів можна виділити:

а) Префікси зі значенням заперечення *in-*, *in-* (та його алломорфи *il-*, *ir-*, *im-*, *de-*, *dis-*, *non-*, *a-*). Ці префікси здебільшого додаються до основ прикметників, дієприкметників та прислівників, але є цілком і в іменниках та дієсловах. Вони надзвичайно продуктивні, кількість похідних з ними постійно збільшується: *in-* *inattention*, *inbox*, *incompatibility*, *dis-* *disadvantage*, *discomfort*.

В українській мові найбільшу продуктивність виявляє префікс *не-*, що походить від заперечної частки і служить для утворення прикметників та іменників зі значенням, протилежним значенню мотивуючої основи (*стандарт – нестандарт*). Кількість прикметників та іменників утворених за допомогою цього префікса, практично необмежена – *несправка*, *неспромога*, *нестаток*. Система відкрита, і не кожне новоутворення фіксується словниками, бо всі слова цього типу є морфологічно мотивованими.

б) Префікси, що надають кореневі значення повторної чи зворотної дії *in-*, *dis-*, *re-*: *undo*, *disconnect*.

Їхніми відповідниками в українській мові є *роз-*, *пере-*: *роздріб*, *розрив*, *перебіг*, *переблиск*, *перенос*.

в) Префікси, що уточнюють часові а просторові координати кореня *fore-*, *pre-*, *post-*, *super-*, та префікси прийменникового походження *under-*, *after-*, *in-*, *over-*, *by-*, *out-* (*afternoon*, *inbred*, *overcook*, *bystreet*, *outstanding*, *foresee*, *prehistoric*, *postwar*, *overcome*, *underwater*).

Відповідно українські *до-*, *перед-*, *над-*, *під-*, *по-*, *пере-*, *при-*, *об-*, *о-*, *після-* (*обстріл*, *обдув*, *підогрів*, *перебій*, *посміх*, *причин*, *розпуст*, і тд.) (Верба, 2008: 36).

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки англійського тлумачного словника *Longman dictionary of contemporary English*, серед приблизно 1102 іменників я нарахувала 220, утворених за допомогою префіксів. Наприклад, *co-founder, autobiography, interaction, outbuilding, mismanagement, interference, automobile, antithesis, superimposition, underpayment, etc.*

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки українського тлумачного словника *В'ячеслав Бусел, Великий тлумачний словник української мови*, серед приблизно 2514 іменників я нарахувала 1508, утворених за допомогою префіксів. Наприклад, *відсвіт, відсип, відсів, відсік, відсіч, відскік, відскок, відслід, відслона, відслуга, гіпервентиляція, гіпервітаміноз, гіперволемія, гіперкуб, гіперліпемія, гіпермаркет, гіпероксид, гіперпатія, гіперреалізм, екс-голова, екс-імператор, екс-король, екс-купон, завід, завіз, завій, завійна, завіритель, завіса, завіт, завод, закуп, закута, засилка, засип, зріст, інтервалюта, інтеракція, інтерактивність, натуга, обгортка, обстановка, обстінь, обсуда, обсяг, перебердина, перебирач, перебір, піднімач, піднос, підобід, поводар, помада, помело, помах, поправа, послуга, послух, посмик, посміт, поява, прабаба, прабатько, прикуп, прилад, причеп, промова, прочіс, роздір, скуп, уклад, указ, утіха, і тд.*

2.2. Суфіксальні утворення.

Суфікси зазвичай утворюються відносно того, яку частину вони утворюють.

Суфікси, що утворюють іменники:

а) Такі, що позначають особу (професію, національність, місце проживання), дають якісну характеристику особи:

В англійській мові: -er: <i>watcher, partner, seconder, ruler,</i>	В українській мові: -ар: <i>свічар, воляр</i>
---	--

<i>docker</i>	<i>-ip/-up/-ep/-op:</i> банкір, бригадир,
<i>-ar/-or:</i> <i>negotiator, resistor, director,</i>	офіцер, лідер, диктатор
<i>chador</i>	<i>-тель:</i> вчитель, мислитель
<i>-ant/-ent:</i> <i>ruminant, lament, regiment</i>	<i>-ик/-ник:</i> союзник, місячник,
<i>-ist:</i> <i>taxidermist, perfectionist,</i>	гречаник, гамалик
<i>saxophonist</i>	<i>-ій:</i> водій, тюхтій
<i>-ee:</i> <i>neglegee</i>	<i>-ун:</i> пластун
<i>-ess:</i> <i>poetess</i>	<i>-ець:</i> гребінець, гаманець, бубонець
<i>-an/-ian:</i> <i>cetacean,</i>	<i>-ач:</i> помагач, страхувач
<i>-ette:</i> <i>suffragette</i>	<i>-ак:</i> співак, мастак
	<i>-іст:</i> євангеліст, ракліст, песиміст,
	<i>-ант/-ент:</i> практикант, дилетант,
	студент, юриспрудент
	<i>-ака</i> (зневажл.): <i>писака, зівака</i>
	<i>-ан</i> (зневажл.): <i>критикан</i>
	<i>-нь:</i> <i>учень, злидень, здоровань</i>
	<i>-ша:</i> <i>лівша</i>
	<i>-ля/-еса/-ка/-иця</i> (для позначення
	осіб жіночої статі): <i>поетеса,</i>
	<i>актриса, праля, практикантка,</i>
	<i>провідниця</i>
	<i>-ин:</i> <i>молдаванин</i>
	<i>-як:</i> <i>мерзляк, срібняк,</i>
	<i>-ит:</i> <i>одесит</i>

Найпродуктивнішим з англійських суфіксів є *-er* (більшість новоутворених іменників, що позначають особу, утворені саме з його допомогою): *partner, waster, watcher, trucker, primer, taxpayer, singer, lager*; в українській мові нові слова найчастіше утворюються додаванням запозиченого суфікса *-іст/-ист:* *аларміст, програміст, танкіст* (Верба, 2008: 39).

б) Суфікси, що утворюють іменники від дієслів та прикметників та від конкретних іменників:

<p>В англійській мові:</p> <p><i>-ion: partition, migration</i></p> <p><i>-ment: moment, department, document, secondment</i></p> <p><i>-ance/-ency: violence, performance, sufferance, resistance</i></p> <p><i>-ness: deaconess, directness, goodness</i></p> <p><i>-ism: truism, cubism, provincialism, federalism</i></p> <p><i>-th: youth</i></p> <p><i>-dom: wisdom</i></p> <p><i>-ship: partnership, lordship, sportsmanship</i></p> <p><i>-hood: manhood</i></p> <p><i>-ing: suffering, swelling, ordering, ironing, singing</i></p>	<p>В українській мові:</p> <p><i>-ота: доброта, скорбота, біднота</i></p> <p><i>-ина: ширина, довжина</i></p> <p><i>-ість: вологість, доречність, осмисленість, ослабленість, лінивість</i></p> <p><i>-ство: дитинство, єврейство, декаденство</i></p> <p><i>-ання/-ення: дорікання, дороцзування, вимивання, біління</i></p> <p><i>-изм/-ізм: соціалізм, схематизм, гамбіст, грецизм</i></p> <p><i>-ція: акцентуація, ароматизація, тенденція</i></p> <p><i>-ім(тя): підняття</i></p>
--	--

(Верба, 2008: 43)

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки англійського тлумачного словника *Longman dictionary of contemporary English*, серед приблизно 1102 іменників я нарахувала 105, утворених за допомогою суфіксів. Наприклад, *qualifier, violation, virginity, tracing, perdition, thermometer, sugar, sincerity, manger, lamentation, provenance, ruling, ironmonger, guidance, drinker, register, resonance, contravention, deportee, breeding, exception, economist, adolescence, smasher, muckraking, mudslinging, manageress, tracer, pounding, pounder, strangulation, lagging, region, resolution, provocation, drinking, breather, breathing, federation, facilitator, excellence, brewer, concoction, concordance, deposition, documentarist, provider, etc.*

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки українського тлумачного словника В'ячеслав Бусел, Великий тлумачний словник української мови, серед приблизно 2514 іменників я нарахувала 1017, утворених за допомогою суфіксів. Наприклад, *акушерство, акцелерація, акцентність, акцентованість, акцизник, акціонер, аластор, албанка, алгебраїст, аркушик, армієць, армійщина, ароматизатор, артизм, біднячка, біжак, бійка, білило, білизна, бубоніння, бубочка, бувалець, бувальщина, бугайчик, бугорець, бугорок, буддист, буденність, буденщина, будинок, будівництво, будка, виходько, воловик, володар, волокита, володіння, гальмівник, галювання, гаманчик, гаманяка, гамарство, гамарня, гамачок, гамбістка, граційно, граціозно, гребельник, гребець, гребінник, гребок, диспутант, distraкція, дитинник, дитиночка, дитинчатко, дитинятко, дорібок, дорожнеча, панамка, першість, перчиця, рамень, рибонька, русявочка, рухливість, ручка, ручник, світник, світськість, сирітство, сировець, скубання, скупердяй, і тд.*

2.3. Суфіксально-префіксальні.

Англійська деривація частіше являє собою чисто префіксальне або чисто суфіксальне утворення, в той час як в українській мові це префіксально-суфіксальні утворення (Верба, 2008: 36).

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки англійського тлумачного словника *Longman dictionary of contemporary English*, серед приблизно 1102 іменників я нарахувала 325, утворених за допомогою префіксів і суфіксів. Наприклад, *irrelevance, inscription, insecticide, insectivore, insensibility, insertion, inattention, incapacity, incantation, inbreeding, re-skilling, de-policing, concurrence, concursion, ensemble, applicant, appointment, admission, admirer, unemployment, unbalance, bilingualism, etc.*

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки українського тлумачного словника В'ячеслав Бусел, Великий тлумачний словник української мови, серед приблизно 2514 іменників 1759, утворених

префіксами та суфіксами. Наприклад, *відсвічування, відсипання, відсічення, відслонення, відсоння, дезінфікування, дороблювання, дорожчування, завихрення, завіряння, засвідчення, збадьореність, зберігання, зімлілість, зірвання, наколочування, наторгованість, натомлювання, незайманість, незаплідненість, незатоплюваність, незатертість, несполучність, неспаленність, неспеціалізованість, нестабільність, неспроможність, обгоряння, обдуманість, обставляння, обсудливість, окультурення, перебивачка, перебирання, перебиття, перебірливість, перенормування, переобчислення, піднощик, підопліччя, послугування, прикупляння, причепурювання, прочування, розділюваність, роздобуток, роздрібнювання, розраховування, сформування, схильність, утішність, і тд.*

2.4. Безафіксні утворення.

Якщо основу позбавити афіксів, і вона не буде омонімічна жодному вільному слову того ж кореня, то така основа стане залежною. Так, у широко вживаному слові *conduct* і лексико-семантичному складі, що його оточує – *conductor, deduct, deduce, seduce, seductive* і т.д. – префікс *con-* може бути відокремлений лише формально. Корінь, що залишиться, запозичений з латинського *ductio* – «веду» і не утворює окремого слова. Таку основу і називають залежною.

Корінь вважається головним складовим елементом, що після вилучення функціональних афіксів не підлягає подальшому словотворчому аналізу. У ряді слів *act, acting, action, actionable, activate, active, activity, actor, actual, actuality, actualize, actually, actuate* спільним є корінь *act* (Михальчук, 2013: 95). Так само і в українській мові.

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки англійського тлумачного словника *Longman dictionary of contemporary English*, серед приблизно 1102 іменників я нарахувала 781, з будовою без афіксів. Наприклад, *attack, edge, excess, focus, fog, foe, fodder, freckle, freak, frat, fraud, fray, gaff, gaffe, gill, gilt, gin, girl, balsa, balm, bit, bitch, boob, bonus, bong,*

brew, bribe,, card, choir, choke, choice, court, cubit, cube, cud, crypt, daze, depot, dirt, dirk, do, dock, drip, drink, raw, rattle, rave, resin, rip, rum, rule, secret, good, guest, guff, guess, hello, helm, help, hut, hutch, hustle, kale, keel, lag, laird, lake, lam, lama, lair, lamp, left, leg, mane, mango, mange, manga, mealie, might, mild, mildew, migrant, mike, migrant, mom, moll, mole, molar, mold, muesli, mud, singe, sine, sinew, smash, sort, spot, sport, static, srap, strata, strand, sugar, suet, suede, swim, swill, swift, swell, tea, taxi, therm, neglect, note, owl, pine, pinch, pin, point, poet, poem, pound, prince, prime, trace, track, toy, trump, true, watch, while, whig, whiff, whey, word, qualm, etc.

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки українського тлумачного словника *В'ячеслав Бусел, Великий тлумачний словник української мови*, серед приблизно 2514 іменників я нарахувала 263, з будовою без афіксів. Наприклад, *акцент, акцент, акциз, акція, алас, армада, армія, банк, бідон, бізнес, бій, бубон, бугай, будда, буда, буз, вельд, велюр, вена, гама, гамак, грач, грежа, гренаж, гречка, диспут, округ, дорога, євнух, зіниця, зір, інсулін, кімоно, комітет, кофта, кут, куц, лінія, малина, місяць, міф, мітра, міх, міч, око, олива, пан, песо, рак, рама, риба, рука, світ, свіча, сир, союз, страус, страх, схема, термін, темп, тон, троп, флейта, хиба, і тд.*

2.5. Складені слова.

Складні слова можна знайти серед різних частин мови. В англійській мові це переважно іменники, потім прикметники і потім – дієслова. В українській – прикметники, потім іменники і зовсім незначна частина дієслів.

Англійські складні слова важче звести до іменників, та все ж більшість з них утворена або по конверсії, або шляхом дезафіксації (Верба, 2008: 63).

Складні слова як в англійській так і в українській совах найчастіше утворюються на базі іменників та прикметників. Вони можуть брати участь у подальшому словотворі – тобто, суфіксальній чи префіксальній деривації, конверсії чи семантичному переосмисленні (Верба, 2008: 65).

В англійській мові слова, утворені внаслідок словоскладання, мають принаймні дві первинних основи, наприклад: *ice-cold*, *looking-glass*, *daydream*, *hotbed*, *coal-black* etc. До того ж, згідно цієї класифікації, є слова, що поєднують риси як словоскладання, так і деривації – це похідні складні слова, такі як *long-legged* (довгоногий), *open-handed* (щедрий), а *breakdown* (аварія) etc. (Михальчук, 2013: 97).

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки англійського тлумачного словника *Longman dictionary of contemporary English*, серед приблизно 1102 слів я нарахувала 99 складних слів. Наприклад, *facecloth*, *firstborn*, *girlfriend*, *gingerbread*, *ballcock*, *ballgown*, *ballplayer*, *ballpoint*, *ballroom*, *balls-up*, *balloon*, *bonehead*, *bonfire*, *bonnet*, *partnership*, *part-song*, *part-time*, *partway*, *whetstone*, *watchband*, *watchdog*, *towpath*, *pineapple*, *pocketbook*, *notepad*, *taxicab*, *taxpayer*, *suffrage*, *suffix*, *straitjacket*, *Statehouse*, *sportsperson*, *sportsmanship*, *sportsman*, *sportswoman*, *molehill*, *man-eater*, *left-hander*, *hydrocarbon*, *homemaker*, *homeopathy*, *homeowner*, *homepage*, *homeworker*, *hardcover*, *guesstimate*, *saxophonist*, *dockland*, *dockside*, *dockworker*, *dockyard*, *dirtbag*, *choirboy*, *choirmaster*, *caraway*, *caravanning*, *busload*, *bonehead*, *ecosystem*, *ecoterrorism*, etc.

Досліджуючи слова-іменники з кожної 20 сторінки українського тлумачного словника *В'ячеслав Бусел, Великий тлумачний словник української мови*, я нарахувала 2514 іменників 1356 складних слів. Наприклад, *будматеріали*, *велопробіг*, *велоспорт*, *маловивченість*, *вологонепроникливість*, *вологопоглинальність*, *кільцеподібність*, *маловір*, *маловірогідність*, *міфотворець*, *незаконнонародженість*, *панвіталізм*, *першодрукарниця*, *першопредок*, *повноголосся*, *повноцінність*, *позикодержатель*, *риборозведення*, *рибопромисловець*, *роздільностатевість*, *світлостійкість*, *свободолюбець*, *сиророб*, і тд.

Висновки до розділу 2

Отже, під час механічної вибірки іменників було виокремлено приблизно 1102 слова з української мови та 2514 слів з англійської мови. Серед цих слів в українській мові найбільша кількість іменників є без префіксів та суфіксів, в той час як в українській мові з префіксами та суфіксами. В українській мові частіше, ніж в англійській, зустрічаються слова з трьох або чотирьох морфем.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті виконання дослідження було проведено порівняльний аналіз морфологічної будови слів в двох мовах. Було встановлено, що українська та англійська мови мають деякі спільні риси у морфологічній будові слів, але також мають багато відмінностей.

Було проаналізовано основні поняття морфології, та способів словотворення в українській та англійській мовах. Дане дослідження підтверджує, що в українській мові більше синтетичних форм, ніж в англійській. В українській мові ж більше префіксальних утворень, ніж в англійській. В той час як в англійській мові більше слів без префіксів і суфіксів, це пов'язано з тим, що англійська мова є аналітичною. Словотворення в обох мовах має свої особливості, але в англійській мові воно є більш продуктивним.

Отже, можна зробити висновок, що вивчення морфологічної будови слів української та англійської мов є важливим для розуміння та вивчення цих мов. Застосування знань про морфологічну будову слів може допомогти у підвищенні рівня володіння мовою та збагаченні словника. Крім того, це дослідження може бути корисним для перекладачів та лінгвістів, які працюють з українською та англійською мовами.

РЕЗІЮМЕ

Дана робота порівнює морфологічну будову слів в українській та англійській мовах. У даній роботі було розглянуто основні морфеми та їх значення, а також проаналізовано способи утворення слів, а саме - іменників.

Робота складається зі вступу, теоретичної частини, практичної частини, списку використаної літератури та додатків, де наведені приклади морфологічного аналізу слів в українській та англійській мовах. У теоретичній частині роботи досліджено поняття морфеми та її види, морфологічну будову слів української та англійської мов та способи словотворення. У дослідженні використані інтернет-джерела та література з лінгвістики.

Робота дозволяє зрозуміти сутність та відмінності у морфологічній будові слів у двох мовах, що може бути корисним для студентів та викладачів лінгвістики, перекладачів, мовознавців та всіх, хто цікавиться мовами.

Список використаної літератури

1. В'ячеслав Бусел (2005). Великий тлумачний словник української мови.
10. Л. Г. Верба (2008). Порівняльна лексикологія англійської та української мов.[англ./укр.]: Навчальний посібник для ВНЗ.
2. Пестушко, А. В., Гончарова, В. Б. (2021). Дослідження типології морфем в англійській та українській мовах. *Нова філологія*, (82), 205-209.
3. Т. Дацька, Н. Грицюк (2019). Морфологічна будова слів рубрики «Word of the day» (на матеріалі англійських онлайн-словників Merriam-Webster Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English та Oxford Learner's Advanced Dictionary).
4. М.Я. Плющ (2010). Граматика української мови. Морфеміка. Словотвор. Морфологія.
5. Т. Капітан, Т. Токарева (2007). Особливості творення віддієслівних іменників та складних слів в українській та німецькій мовах.
6. *English Prime* (2023). Словотвор в англійській мові. Відновлено з <https://englishprime.ua/uk/slovoobrazovanie-v-anglijskom-yazyke/>.
7. Н. О. Михальчук (2013). Морфологічні способи словотвору в сучасній англійській мові.
8. Н. О. Михальчук (2013). Словотвор як основне джерело поповнення словника сучасної англійської мови.
9. Della Summers (2003). Longman dictionary of contemporary English.

ДОДАТКИ

Слова, утворені префіксальним способом: в англійській мові:

antithesis, autobiography, automobile, co-founder, disadvantage, discomfort, inattention, inbox, incompatibility, interaction, interference, mismanagement, outbuilding, superimposition, underpayment, undo, disconnect, etc.

Слова, утворені суфіксальним способом: в англійській мові:

Partition, partitive, partner, party, qualifier, quality, youth, whimsy, waster, wisdom, watcher, violation, violence, virginity, truism, trucker, tracer, tracery, tracing, primer, pounding, pounder, poetess, podium, pediatrician, pincushion, pincer, perdition, peregrination, perfectible, perfection, perfectionist, perfidy, perforation, performance, owlish, ordering, negation, negative, negativity, negligee, negligence, negotiation, negotiator, thermometer, taxation, taxidermist, taxidermy, taxpayer, swelling, swelter, swimmer, suction, sugar, suffragette, sufficiency, suffering, sufferer, sufferance, partnership, stranger, strangulation, strategist, strategy, stationer, sportsmanship, smallholding, smasher, sincerity, singing, singer, muckraking, mudslinging, moment, molybdenum, migration, manageress, Mancunian, mandible, manhood, manger, maneuvering, maneuver, lordship, leftist, leftie, legalese, lefty, lager, lagging, lament, lamentation, laminate, ironing, ironmonger, irony, guidance, goodness, goodie, seconder, secondment, secrecy, saxophonist, ruler, ruling, rumbling, ruminant, resistance, resistor, resonator, resonance, resolution, register, region, regiment, raver, provenance, provocation, provision, provincialism, provider, province, drinker, drinking, docker, docket, dockworker, doctorate, document, documentarist, directness, director, directorate, dependence, dependency, depilatory, depository, deposition, deportment, deportee, deaconess, cryptography, cubism, contributor, contribution, contravention, concoction, concordance, cholera, chador, cetacean, busing, breather, breathing, breeder,

breeding, brewery, brewer, brevity, booger, baller, girder, gaffer, federalism, federation, facilitator, facility, excellence, exception, economist, adolescence, admonition, etc.

Слова, утворені префіксально-суфіксальним способом: в англійській мові:

Irrelevance, inscription, insecticide, insectivore, insensibility, insertion, inattention, incapacity, incantation, inbreeding, re-skilling, de-policing, concurrence, concursion, ensemble, applicant, appointment, admission, admirer, unemployment, unbalance, bilingualism, etc.

Слова, без афіксів: в англійській мові:

Attack, edge, excess, facet, fed, fob, focus, fog, foe, fodder, freckle, freak, frat, fraud, fray, frazzle, gage, gag, gabble, gable, gaff, gaffe, gill, gilt, gin, girl, balsa, balm, bit, bitch, boob, bonus, bong, bonk, brew, bribe, breve, card, carb, chain, chaff, choir, choke, choice, court, cubit, cube, cud, crypt, daze, depot, dirt, dirk, do, dock, drip, drink, raw, rattle, rave, resin, rip, rum, rule, secret, good, guest, guff, guess, hello, helm, help, hut, hutch, hustle, kale, keel, lag, laird, lake, lam, lama, lair, lamp, left, leg, mane, mango, mange, manga, mealie, might, mild, mildew, migrant, mike, migrant, mom, moll, mole, molar, mold, moire, muff, muesli, mud, singe, sine, sinew, smash, sort, spot, sport, static, srap, strata, strand, sugar, suet, suede, swim, swill, swift, swell, tea, taxi, therm, neglect, note, owl, pine, pinch, pin, point, poet, poem, pound, prince, prime, trace, track, toy, trump, true, watch, while, whig, whiff, whey, word, qualm, etc.

Складені слова: в англійській мові:

Facecloth, firstborn, girlfriend, gingham, gingerbread, gimmick, gimlet, gilt-edged, ginseng, ballcock, ballgown, ballistic missile, ballplayer, ballpoint, ballroom, balls-up, balloon, bonehead, bonfire, bonnet, boogeyman, breeding-ground, partnership, part-song, part-time, partway, whetstone, watchband, watchdog, towpath, pineapple, pocketbook, notepad, taxicab, taxpayer, suffrage, suffix, straitjacket, Statehouse, sportsperson, sportsmanship, sportsman, sportswoman, sinecure, singalong, muckheap, molehill, man-eater,

left-hander, hydrocarbon, homemaker, homeopathy, homeowner, homepage, homemaker, hardcover, guesstimate, saxophonist, dockland, dockside, dockworker, dockyard, dirtbag, choirboy, choirmaster, caraway, caravanning, busload, bonehead, ecosystem, ecoterrorism, etc.

Слова, утворені префіксальним способом: в українській мові:

Відсвіт, відсип, відсів, відсік, відсіч, відскік, відскок, відслід, відслона, відслуга, гіпервентиляція, гіпервітаміноз, гіперволемія, гіперкуб, гіперліпемія, гіпермаркет, гіпероксид, гіперпатія, гіперреалізм, гіперрефлексія, гіпертекст, ексгаустер, ексгумація, екс-голова, екс-імператор, екс-король, екс-купон, завід, завіз, завій, завійна, завіритель, завіса, завіт, завод, закуп, закута, засилка, засип, зріст, інтервалюта, інтеракція, інтерактивність, натуга, несправка, неспромога, нестандарт, нестаток, обгортка, обдув, обстановка, обстінь, обстріл, обсуда, обсяг, перебердина, перебирач, перебіг, перебій, перебір, переблиск, перенос, піднімач, піднос, підобід, підогрів, поводар, помада, помело, помах, поправа, послуга, послух, посмик, посміт, посміх, поява, прабаба, прабатько, прикуп, прилад, причеп, причіп, промова, прочіс, роздір, роздріб, розпуст, розрив, скуп, уклад, указ, утіха, і тд.

Слова, утворені суфіксальним способом: в українській мові:

Акушерство, акцелерація, акцентність, акцентованість, акцентуація, акцизник, акціонер, аларміст, аластор, албанка, алгебраїст, аркушик, армієць, армійщина, ароматизатор, ароматизація, артизм, біднячка, біжак, бійка, білило, білизна, біління, бубонець, бубоніння, бубочка, бувалець, бувальщина, бугайчик, бугорець, бугорок, буддист, буденність, буденщина, будинок, будівництво, будка, будова, будочка, буженина, величчя, велогонка, велогонник, вельможність, венгерка, вентилявання, вилудження, вимивання, виходько, воляр, воловик, вологість, володар, волокита, володіння, гальмівник, галювання, гамалик, гаманець, гаманчик, гаманяка, гамарство, гамарня, гамачок, гамбістка, гамбіст,

ширина, довжина, граційно, граціозно, гребельник, гребець, гребінець, гребінник, гребок, грецизм, гречаник, декаденство, диспутант, дистракція, дитинник, доброта, скорбота, біднота, дитинство, дитиночка, дитинчатко, дитинятко, доречність, дорібок, дорікання, дорожнеча, доростання, дорощування, євангелізм, євангеліст, єврейство, збагнення, збанок, збивалка, зіллячко, зірочка, кантувач, канфар, аларміст, програміст, танкіст, котисько, котляр, котлетка, кофейня, коханка, коханчик, кутняк, куток, кухарство, кухонька, лінгвістка, лінивість, мережка, мерзляк, мертвець, місячник, мішалка, олейкар, оленяр, ослаблість, османізм, осляр, осмисленість, панамка, першість, перчиця, песиміст, підняття, підняток, пластун, пластовик, пластівець, повниця, позерство, помагач, ракетник, ракліст, рамень, рибонька, русявочка, рухливість, ручка, ручник, світник, світськість, свічар, сирітство, сировець, скубання, скупердяй, соціалізм, союзник, срібняк, ссавець, страхувальник, страхувач, схематизм, тенденція, трощення, банкір, бригадир, офіцер, лідер, диктатор, вчитель, мислитель, водій, тюхтій, співак, мастак, практикант, дилетант, студент, юриспрудент, писака, зівака, критикан, учень, злидень, здоровань, лівша, поетеса, актриса, праля, практикантка, провідниця, молдаванин, одесит, і тд.

Слова, утворені префіксально-суфіксальним способом: в українській мові:

Відсвічування, відсипання, відсічення, відслонення, відсоння, дезінфікування, дороблювання, дорощування, завихрення, завіряння, засвідчення, збадьореність, зберігання, зімлілість, зірвання, наколочування, наторгованість, натомлювання, незайманість, незаплідненість, незатоплюваність, незатертість, несполучність, неспаленність, неспеціалізованість, нестабільність, неспроможність, обгоряння, обдуманість, обставляння, обсудливість, окультурення, перебивачка, перебирання, перебиття, перебірливість, перенормування, переобчисляння, піднощик, підопліччя, послугування, прикупляння, причепурювання, прочування, розділюваність, роздобуток,

роздрібнювання, розраховування, сформування, схильність, утішність, і тд.

Слова, без афіксів: в українській мові:

Акцент, акцепт, акциз, акція, алас, армада, армія, банк, бідон, бізнес, бій, бубон, бугай, будда, буда, буз, вельд, велюр, вена, гама, гамак, грач, грежа, гренаж, гречка, диспут, дистрикт, дорога, євнух, зіниця, зір, інсулін, кімоно, комітет, кофта, кут, куц, лінія, малина, місяць, міф, мітра, міх, міч, око, олива, пан, песо, рак, рама, риба, рука, світ, свіча, сир, союз, страус, страх, схема, термін, темп, тон, троп, флейта, хиба, і тд.

Складені слова: в українській мові:

Будматеріали, велопробіг, велоспорт, маловивченість, вологонепроникливість, вологопоглинальність, кільцеподібність, маловір, маловірогідність, міфотворець, незаконнонародженість, панвіталізм, першодрукарниця, першопредок, повноголосся, повноцінність, позикодержатель, риборозведення, рибопромисловець, роздільностатевість, світлостійкість, свободолюбець, сиророб, і тд.